

Juryrapport Hendrik de Vries stipendium 2022

Het Hendrik de Vriesstipendium is een prijs voor literair en beeldend talent in Groningen. Beeldend kunstenaars en schrijvers tot 35 jaar kunnen een plan voor een nieuw werk indienen. Er waren dit jaar in totaal 21 aanmeldingen, 8 voor literatuur en 13 voor beeldende kunst. Dat zijn meer aanmeldingen dan vorig jaar en de jury hoopt dat deze trend zich zal voortzetten. De jury, bestaande uit Barend van Heusden, Bart Nijstad, Sandra van Voorst, Rosa Everts, Ernst Arbouw en Emily Kocken (voorzitter), heeft met grote interesse, veel plezier en aandacht de inzendingen bestudeerd en hieruit een aantal genomineerden en twee winnaars gekozen. Bij de beoordeling heeft de jury zich in het bijzonder laten leiden door de volgende vragen:

Welke talenten verdienen het om hier een podium te krijgen en aangemoedigd te worden met deze werkbeurs? Welke schrijvers en kunstenaars hebben een herkenbare eigen stem? Is het werk dat ze eerder maakten van een professioneel niveau en hoge artistieke kwaliteit? Overtuigen hun nieuwe plannen? In hoeverre dragen hun plannen bij aan een nieuwe stap in hun artistieke ontwikkeling? Zijn de plannen realistisch, haalbaar en goed doordacht?

We willen alle schrijvers en kunstenaars van harte bedanken voor de inzendingen en voor het werk dat ze hebben gestoken in hun plannen. Het was heel bijzonder om een inzicht te krijgen in jullie artistieke praktijken en jullie ambities en visies.

Literatuur

Er waren twee keer zoveel literatuurinzendingen als vorig jaar. De inzendingen bestrijken uiteenlopende literaire genres en het viel de jury op dat de inzenders gepassioneerd op zoek lijken te zijn naar vormen op het grensvlak tussen verschillende genres, om zich in uit te drukken. Er tekenen zich twee trends af: enerzijds om genre-overstijgend te willen werken en anderzijds om persoonlijke ervaringen te verdiepen en deze met het publiek te delen.

Alle inzenders hebben grondig nagedacht over de ontwikkeling van hun werk, al denkt de jury dat er meer aandacht geschonken zou mogen worden aan de vraag of het voorgestelde plan daadwerkelijk binnen het aangegeven tijdspad uitgevoerd kan worden.

De genomineerden, Meinte Dirksen, Thomas van Essen, Renske Marike van Dijk en Maartje Terpstra vallen op door de oorspronkelijkheid van hun plannen en hun uitgesproken visie op de wereld en op wat een schrijver vermag. Ze hebben de ambitie om met hun teksten een breed publiek te bereiken. De literaire vormen die de genomineerden voor ogen hebben zijn verrassend en lopen uiteen van een mengvorm van journalistiek onderzoek en literair proza, een documentair toneelstuk, een poëtische novelle tot een collage van verschillende typen teksten in een experimentele bundel.

De vier genomineerden overtuigden de jury door hun professionele gedrevenheid, de ernst waarmee zij hun werk en ontwikkeling benaderen, de overtuigingskracht van hun persoonlijke motivatie en de literaire kwaliteit van hun werk.

De genomineerden (op alfabetische volgorde):

Meinte Dirksen - Klodders

Meinte Dirksen ontwikkelde onder de werktitel *Klodders* een literair plan dat met humor en absurdisme, en via een combinatie van feit en fictie een verhaal vertelt over de impact van zijn gay-zijn op zijn leven. Hij wil een nog niet eerder onderzocht aspect belichten binnen de LHBTQI+-gemeenschap: het fenomeen geluk, of meer het ontbreken daarvan ondanks de toenemende acceptatie. Door gesprekken in de gemeenschap wil hij tot een intieme maar ironische tekst komen. Een aantal juryleden had vragen bij de titel – stuurt deze de verbeelding of juist niet? De jury vond de meegestuurde voorbeelden van eerdere prozateksten sterk en van literaire kwaliteit. Het nu ingediende plan van Dirksen is actueel en eigenzinnig. Toch ziet de jury minder ontwikkeling en vernieuwing dan verwacht ten opzichte van zijn eerdere werk. Dit heeft wellicht te maken met de mate van uitwerking van het werkplan.

Renske Marike van Dijk - Veldwerk

Van Dijk diende met *Veldwerk* een plan in dat een eerbetoon wil zijn aan het dweilorkest, een fenomeen dat sociale verbondenheid symboliseert en op een unieke manier inzicht geeft in menselijke gemeenschappen. Van Dijk droomt ervan om een theatercollectief op te richten dat op de scheidslijn werkt van documentaire en fictie, en gaat op zoek naar de verhalen van mensen in de wereld van deze orkesten. *Veldwerk* is een eerste stap. Ze wil haar persoonlijke ervaring delen, een eenheidservaring zoals zij het noemt, die voor haar verbonden is met het dweilorkest. Zij kiest voor een documentaire-achtige aanpak die resulteert in een toneeltekst, gebaseerd op gesprekken met mensen in de dweilorkesten. De videobeelden, die ze in de onderzoeksperiode maakt kunnen onderdeel uit gaan maken van de voorstelling. Een vrolijk makend project, daarover was de jury het eens, en ook de balans tussen persoonlijke motivatie en verbinding met de sociale werkelijkheid sprak de jury aan.

Over de kwaliteit van Van Dijks eerdere werk, was de jury zeer te spreken, vooral over de gedichten. De jury had wel nog wat vragen over de verbinding tussen het nu ingediende plan en het product; de vertaling van het onderzoek in een toneeltekst.

Thomas van Essen - Over mensen met een fascinatie voor het Midden- Oosten

Van Essen wil westerlingen die – net als hijzelf – in een soms onbegrepen overweging als student, wetenschapper, journalist, diplomaat, spion, of missionaris hun geluk zoeken in de wereld van het Midden-Oosten, aan het woord laten. Als journalist wil hij zijn ervaringen vergelijken met die van anderen. Daarvoor wil Van Essen een nieuwe

literaire vorm ontwikkelen die zich laat omschrijven als een journalistiek-poëtische novelle. Hij presenteert een helder geformuleerd en volgens de jury haalbaar plan. Ook zijn ambities om dicht bij zichzelf te blijven en de onderzoeksvragen niet over de inwoners van het Midden-Oosten te laten gaan, werden door de jury gewaardeerd en als integer beschouwd.

De keerzijde hiervan kan wel zijn dat een vanuit westers perspectief geschreven verhaal beperkingen kent. Het door hem voorgestelde genre-experiment, een journalistiek-poëtische novelle, is nieuw ten opzichte van zijn voorbeelden van eerder geschreven werk, maar de jury heeft wel wat vragen over de meerwaarde hiervan.

Maartje Terpstra – Omgekeerd geannoteerd

Met haar plan *Omgekeerd geannoteerd (Taalwezens in de container)* hoopt de ook al in 2021 genomineerde dichter en activist Terpstra een grensoverschrijdend werk te maken, een anti-product, zoals zij het zelf noemt, een veelvormig taalkunstboek dat zowel autonoom is alsook fluïde en met zichzelf in tegenspraak. Dit wil Terpstra tot stand brengen door de bewust gekozen poëtische ambiguïteit van het project zelf te erkennen. In haar woorden door: de creatieve grondstoffen die vrijkomen als levende organismen te omarmen. Zo ontstaat een geheel van annotaties, dat verschillende literaire genres verbindt en vermengt: gedichten, verhalen, tekeningen, essays, notulen, geluid. De dichter wil dat haar lezers deze taalwezens, die onderling in omkeringen en commentaren een levendige relatie ontwikkelen, in deze taalcontainer ontmoeten. De jury is zeer te spreken over de kwaliteit van Terpstra's dichterlijk universum, haar experimentele literatuur is provocerend en sterk. Waar het juryrapport in 2021 repte van grensoverschrijdende artistieke taal, wil de huidige jury zelfs spreken van grensverleggend. Het taalplezier spat van elke zin, hetgeen al begint bij de titel van het plan 'Omgekeerd geannoteerd' die prikkelt en vragen oproept en de lezer meteen uitnodigt mee te gaan in het taalspel van de dichter.

De beoogde uitkomst van het project is nog een verrassing en zorgde al voor geanimeerde gesprekken aan de jurytafel. De jury waardeert en betreft daar ook de hoge mate van zelfreflectie bij die Terpstra in haar plan aan de dag legt.

Conclusie jury

Het plan van de winnaar in de categorie Literatuur is experimenteel en onverschrokken ambitieus. De winnaar durft het paradoxale van taal, het destructieve en het creatieve tegenover elkaar te zetten, en haar talent, overrompelend taalplezier én techniek zowel in te zetten als los te laten. Het werk lijkt ook een nieuwe rol voor te willen stellen aan de lezer en een ontmoeting met levende taalwezens na te streven. De jury is onder de indruk van de ambitie om een nieuwe taalervaring te scheppen waar dichter, taal én lezer samen verantwoordelijk zijn. Het winnende plan leest als een literair organisme dat de lezer actief engageert, de winnaar beschikt over een unieke, authentieke stem die bestaande structuren wil en kán openbreken, en lezers actief betreft om deze nieuwe taalervaring te kunnen laten plaatsvinden. De jury vindt dat de winnaar een

onverschrokken, vernieuwende literaire visie aan de dag legt en hoopt met de toekenning van het stipendium de ambitie van deze dichter te ondersteunen. De winnaar van het Hendrik de Vriesstipendium 2022 Literatuur is Maartje Terpstra.

Beeldende kunst

In de aanmeldingen voor Beeldende kunst zag de jury het persoonlijk universum van de kunstenaar als een doorslaggevend motief voor onderzoek, vaak werd het eigen lichaam ingezet, zowel direct fysiek als digitaal, zonder dat het als navelstaarderij overkwam, althans in de meeste gevallen. Er waren opvallend veel voorstellen voor het ontwikkelen van ruimtelijke installaties, het breken met academische conventies, en het opheffen van de door henzelf als beperkend ervaren van juist die disciplines waarin de kunstenaars zijn opgeleid.

Een kwart van de inzendingen betrof ruimtelijke presentaties van video-installaties, hierin een grote rol gevend aan het audiovisuele, nieuwe samenwerkingen aangaand, een hoorbare tegenstem, de verdiepte uitdrukking van een persoonlijke onderzoeksvraag. Transformatie was ook een term die de jury vaak tegenkwam, of een variant daarop. Een begrip als transitie kwam vaak voorbij, wat misschien een symptoom is van de naweeën van het Corona-tijdperk, de plannen gekleurd door een post-pandemische mate van zelfreflectie, maar meteen doorkruist en bewust verstoord door een interactie te willen organiseren tussen analoge middelen, en diverse instrumenten uit de actuele gereedschapskist van het artificiële.

Van de inzeggende kunstenaars was de helft afkomstig van het Frank Mohr Instituut, en nipt meer dan de helft van Kunstacademie Minerva, een trend die vorig jaar royaal was ingezet, en de jury vindt dat dit ook dit jaar voor interessante voorstellen zorgde, van serieuze, en bevlogen jonge kunstenaars. Een deel van de inzenders maakte weliswaar overtuigend werk maar zette met hun plan geen nieuwe stap binnen hun oeuvre.

De aanbeveling die vorig jaar door de jury aan de kunstenaars via het rapport werd gedaan om op het gebied van budgettering scherper te zijn, en meer volgens de Fair Practice Code te werken, leek dit jaar door ruim de helft van de inzeggende kunstenaars ter harte genomen.

De genomineerden voor Beeldende kunst lieten aan de jury zien dat persoonlijke onderzoeksvragen waardevolle instrumenten zijn voor nieuw werk, met een open karakter. Menszijn wordt in een nieuw licht geplaatst, tijd en ruimte, maar dan specifiek persoonlijke ruimte, historische tijd en herkomst spelen een doorslaggevende rol in het onderzoeksveld van de genomineerden, niet bang om ogenschijnlijk complexe begrippen in een discipline-overstijgend kader te plaatsen. Wat ook opvalt, is het besef van de genomineerden van werk van hun voorgangers, of de onderbouwing van de relatie van hun eigen werk ten opzichte van hun voorbeelden, een gezonde relativering,

vindt de jury, zonder dat deze afbreuk doet aan het persoonlijk urgente karakter van de plannen.

De genomineerden (op alfabetische volgorde):

Marnix Sixma - Turning the page

Met zijn plan *Turning the page* wil, de al in 2021 genomineerde Sixma een filmisch verhaal in beeld brengen, resulterend in een kunstenaarsboek dat speelt met de concepten van ruimte en tijd. Hij wil onderzoeken hoe beelden onderling op elkaar reageren en hoe film en kunstenaarsboek zich in deze uitwisseling tot elkaar verhouden. Sixma wil een proces van verandering zichtbaar maken door in te grijpen in de verwachte structuur van het kunstenaarsboek, en een vertraagde verschuiving van perspectief tot stand brengen. Aanleiding is een successie van ingrijpende persoonlijke gebeurtenissen - het einde van een langlopende relatie met zijn partner, het sterven van zijn hond - , die Sixma bewuster maakte van een sinds de pandemie veranderende tijdsgeest. Een naar zijn zeggen paradoxaal fenomeen én een organische transitie die hij tot uiting wil brengen in dit nieuwe project. De jury is enthousiast over de helderheid van het plan en de prettige, toegankelijke stijl waarmee hij zijn ideeën uit de doeken doet. De voorgestelde constructie komt op de jury iets te bedacht over en dat kan afbreuk doen aan het mooie, bevragende karakter van zijn onderneming.

Davey Smand - Dreaming Rock

Met zijn nieuwe project *Dreaming Rock* wil, de al in 2021 genomineerde Smand een steen laten dromen over zijn eigen vorm. Geleid door grote vragen als: Wat gebeurt er na de dood? Wat is tijd? Wanneer is iets leven? Waarom hebben we de vorm die we hebben? wil hij wetenschappelijke en filosofische vraagstukken behandelen door mythologie aan technologie te koppelen. Smand wil de mogelijkheden van Machine Learning inzetten, een computerprogramma dat een machine bewustwordingsprocessen kan aanleren, in dit geval een rots. De jury waardeert de fijne toon van het plan dat een mooie, conceptuele blik paart aan een filosofische instelling. Ook het streven naar het bewerkstelligen van een verstrengeling tussen het menselijke en niet-menselijke, openstaand voor een onvoorspelbare uitkomst, wekt bij de jury nieuwsgierigheid op, ook omdat Smand iets diepers lijkt te willen aanboren, gestaafd door zijn motivatie om een eigen mythologie in een concrete en poëtische vorm te gieten. Toch is de jury ook kritisch over de kloof tussen het plan en het beoogde kunstwerk, en vraagt zich af of het technisch mogelijk is, en de verwachting van de kunstenaar realistisch is. Men vroeg zich af of het aanleren van het Machine Learning programma in de door de kunstenaar beoogde tijd zal lukken, maar de jury wil ook benadrukken dat als deze twijfel wordt weggelaten, het plan intrigeert. De jury is benieuwd naar het technische deel van *Dreaming Rock*, en hoe Smand het gereedschap dat nog niet voorhanden was in zijn eerdere werk, weet te ontwikkelen om zijn project adequaat te kunnen uitvoeren.

Katayoon Valamanesh - Garden of Eden

Met het indienen van haar plan voor de ontwikkeling van *Garden of Eden*, een video- en geluidsinstallatie, wil Katayoon Valamanesh uitdrukking geven aan haar melancholieke staat van zijn, een gevoel dat ze verhevigd met zich meedraagt sinds haar immigratie in 2020 van Iran naar Groningen. Een inzicht dat haar de motivatie gaf om in deze periode te experimenteren met haar gebruikelijke disciplines tekenen, werken met gips, objecten, en fotografie, en deze aan een nieuw medium te koppelen: film. Grenzen opzoekend tussen fenomenen als heelheid en herinnering, fragiliteit en realiteit, fenomenen die zowel haar persoonlijke geschiedenis symboliseren als besloten liggen in haar werkmaterialen. Door de potentie van bewegend beeld, een voor haar redelijk nieuw medium, te omarmen, en zich open te stellen voor een dialoog tussen video en muziek, in een nieuwe samenwerking met een eveneens uit Iran afkomstige componist en musicus, scheidt ze een persoonlijk werkveld dat de nieuwe positionering van het lichaam op een sensitieve manier bevraagt. Deze ambigue kwetsbaarheid wil Valamanesh vitaliseren door de inzet van minimale middelen, een keuze die zij als onlosmakelijk verbonden ziet met haar eigen geworteld zijn in Iran, haar vaderland dat gebukt gaat onder een schaarste economie en een onderdrukkend regime. De jury is positief over de helderheid van het plan dat in minimale bewoordingen, en bijzonder oprecht van toon, een persoonlijke urgentie weet over te brengen die ook een groter publiek zal weten te raken. De nieuwe stap in haar ontwikkeling weet Valamanesh met visuele, poëtische zeggingskracht te verwoorden, ondersteund door zowel haar eerdere werk als de door haar meegezonden videobeelden die een duidelijke indruk geven van haar voorstel. Ofschoon de jury zich eerst afvroeg of de door de kunstenaar beoogde videobeeldtaal actueel is en vernieuwend genoeg, wist de kunstenaar de jury toch te overtuigen van haar persoonlijke urgentie, de schoonheid van haar beeldtaal, en de noodzaak om haar nieuwe medium, film, voor dit werk verder te ontwikkelen. De jury vertrouwt op een sterk eindresultaat.

Conclusie jury

In de categorie Beeldende kunst heeft de jury gekozen voor een winnaar die persoonlijke urgentie geloofwaardig weet te koppelen aan de professionele wens om zich te ontwikkelen in een nieuwe richting, en visuele zeggingskracht te intensiveren, mede door nieuwe interdisciplinaire samenwerkingen aan te gaan, een kunstenaar die fundamentele, en individuele kwetsbaarheid op een zodanig authentieke manier lijkt te willen en kunnen uitdrukken dat deze onderneming volgens de jury zeker zal worden gewaardeerd door een breed publiek, mede door het compromisloze en bevlogen voorstel van deze kunstenaar. Een redelijk jonge kunstenaar die haar fragiele maar krachtige werk, in wat zij hopelijk haar nieuwe vaderland kan noemen, gesteund door de toekenning van dit stipendium, in een stroomversnelling zal weten te brengen. De jury vindt dat zij een groot podium verdient, en een breed publiek, voor dit werk en haar verdere ontwikkeling als kunstenaar. De winnaar van het Hendrik de Vriesstipendium 2022 Beeldende kunst is Katayoon Valamanesh.